

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

David E. Hoffman

UN SPION DE MILIARDE

**O POVESTE ADEVĂRATĂ DESPRE SPIONAJ
ȘI TRĂDARE ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI RECE**

Traducere din limba engleză de
MONICA PÎRVULESCU



București
2018

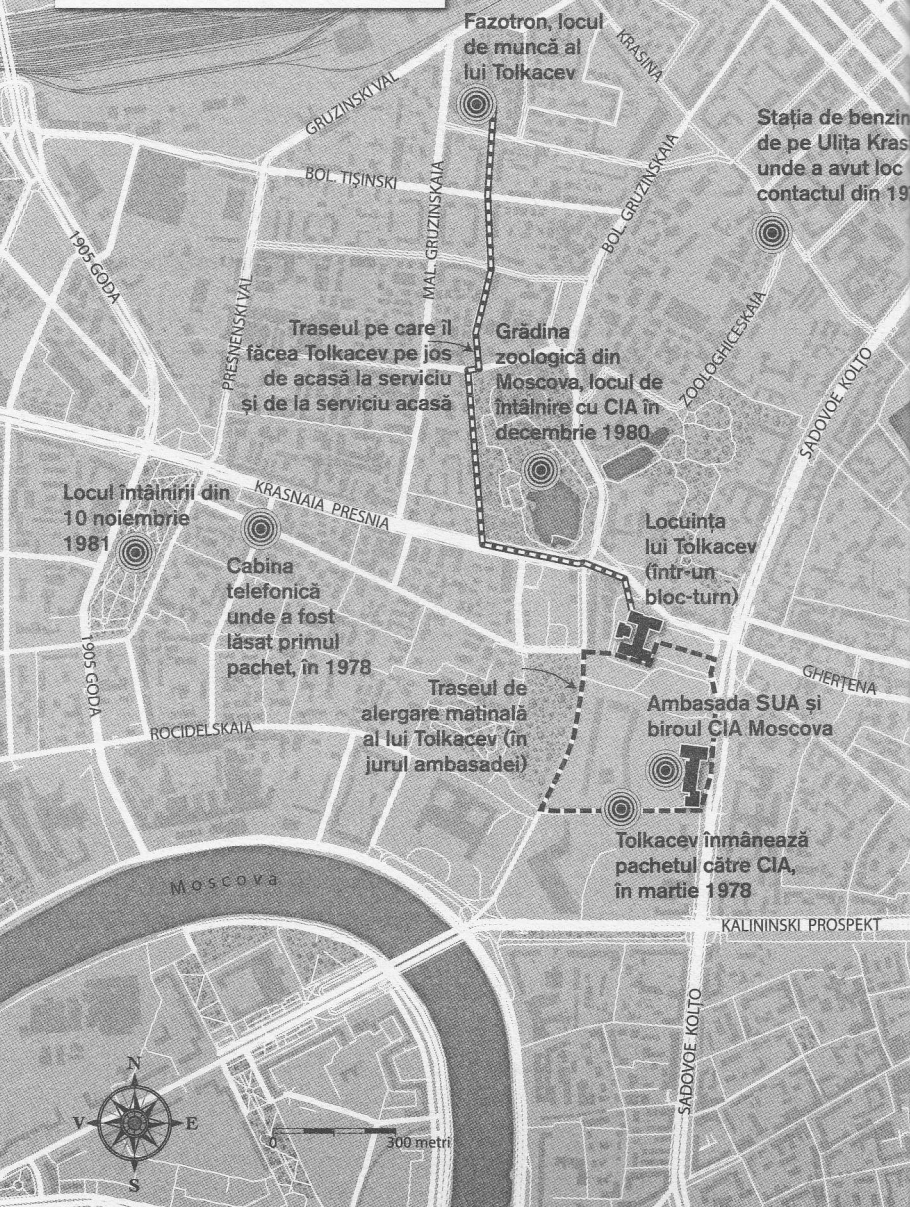
Cuprins

Hartă.....	10
Prolog	13
1. Ieșirea din jungla de oglinzi.....	17
2. Stația de la Moscova	44
3. Nume de cod: SPHERE	57
4. „În sfârșit, te-am găsit“	73
5. „Suflet de disident“	93
6. Șase cifre	105
7. Aparatul de fotografiat spion.....	116
8. Reușite și pericole.....	126
9. Un spion de miliarde.....	151
10. Utopia își ia zborul.....	159
11. Nevăzut	179
12. Aparare și dorințe	191
13. Chinuit de trecut.....	208
14. „Totul este periculos“	227
15. Să nu mă prindă viu	251
16. Semințele trădării	262
17. Vanquish.....	273
18. Trădarea	284
19. Luat prin surprindere.....	289
20. Pe fugă.....	300
21. „Pentru libertate“	308
Epilog.....	312
Notă despre informațiile secrete.....	323

Mulțumiri.....	329
Note.....	333
Indice.....	387

Libris.ro
Respect pentru oamenii și cărți

Moscova în vremea lui Tolkacev 1977-1985



Respect pentru oameni și cărți

12 ian. 1977

Adolf Tolkacev (A.T.) îl abordează pe ofițerul CIA la benzinărie

Febr.-mai 1977

A.T. mai încearcă de trei ori

1 martie 1978

A.T. se prezintă într-un bilet către CIA

5 martie 1978

Ofițerul CIA îi telefonează lui A.T. de la Teatrul Balșoi

24 august 1978

CIA îi lasă primul pachet

1 ianuarie 1979

A.T. se întâlnește pentru prima dată cu CIA

17 febr. 1979

CIA îi lasă un pachet incluzând și un aparat foto

4 aprilie 1979

A.T. dă CIA un film și o scrisoare lungă

6 iunie 1979

Transmite CIA un film și notițe la o întâlnire

15 oct. 1979

A.T. se întâlnește cu CIA, solicită o pastilă letală

27 dec. 1979

A.T. dă CIA electronice, primește 150 000 de ruble

11 febr. 1980

A.T. se întâlnește cu CIA, care refuză pastila letală

17 iunie 1980

A.T. dă CIA 179 de role de film

Iulie 1980

Air Force afirmă că materialele valorează 2 miliarde \$

14 oct. 1980

A.T. se întâlnește cu CIA, vrea muzică occidentală pentru fiul său

10 martie 1981

CIA îi dă lui A.T. dispozitivul Discus

10 nov. 1981

A.T. se întâlnește cu CIA în mașină

8 dec. 1981

A.T. ajută CIA să falsifice permisul de acces în clădire

15 febr. 1982

A.T. dă CIA placa cu circuite

24 mai 1982

CIA îi dă lui A.T. lame de ras, walkman

7 dec. 1982

Ofițerul CIA folosește trucul Omulețului-pe-Arcuri ca să scape de KGB, se întâlnește cu A.T.

16 martie 1983

A.T. cere cărți de Soljenițin și alte cărți

23 aprilie 1983

A.T. refuză planul CIA de plecare din țară

26-27 aprilie 1983

De teamă să nu fie prins, distruge materialele CIA

16 nov. 1983

Împărtășește CIA temerile privind siguranța sa

19 apr. 1984

A.T. se întâlnește cu CIA, spune că totul e în regulă

11 oct. 1984

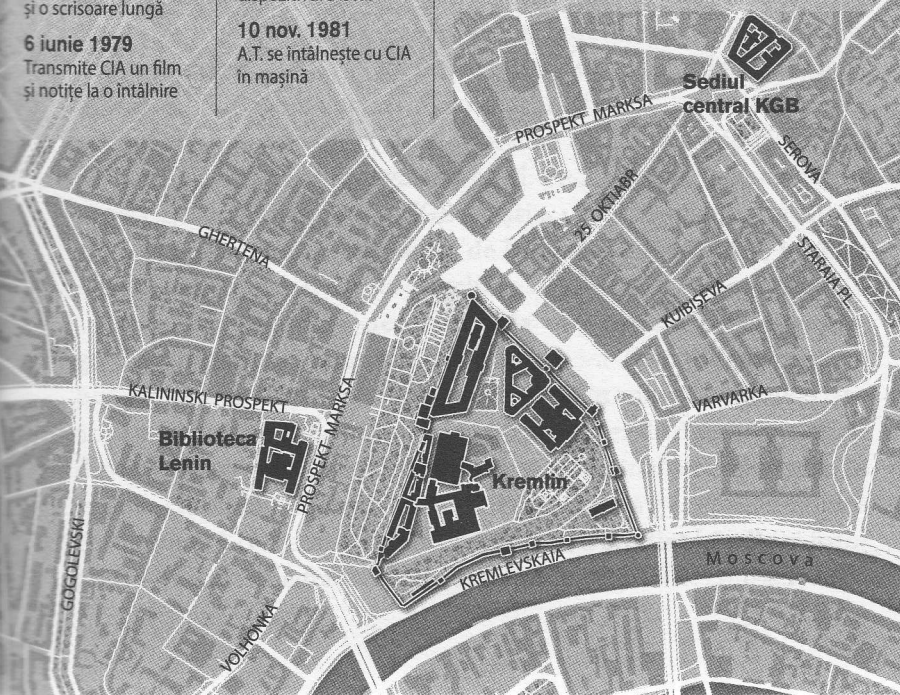
A.T. spune că mai întârzie cu documentele fotografiate în toaletă

18 ianuarie 1985

A.T. se întâlnește cu CIA, foto indescifrabile

13 iunie 1985

Ofițerul CIA este arestat în drum spre locul întâlnirii cu A.T.



Spionul dispăruse.

Fusese cel mai eficient și mai apreciat agent pe care îl avuseseră Statele Unite în Uniunea Sovietică în ultimii douăzeci de ani. Prin documentele și schițele furnizate de acesta fuseseră dezvăluite secretele radarului sovietic și planuri confidențiale de cercetare a sistemelor de armament pentru următorii zece ani. Își asumase riscuri extraordinare ca să fure plăci cu circuite și planuri din laboratorul său militar, pe care le dăduse CIA. Activitatea sa de spionaj a ajutat Statele Unite să domine cerul în luptele aeriene și a confirmat vulnerabilitatea apărării aeriene sovietice: rachetele de croazieră și bombardierele americane puteau zbura pe sub aparatele radar.

La sfârșitul toamnei și începutul iernii anului 1982, CIA a pierdut legătura cu acesta. Nu s-a prezentat la cinci întâlniri care fuseseră programate. Trecuseră astfel luni întregi. În octombrie, a fost contramandată o întâlnire cu el din cauza filajului foarte intens al KGB de pe străzi. Nici măcar ofițerii „sub strictă acoperire” din cadrul stației de la Moscova al CIA, invizibilă pentru KGB, nu au reușit să ia legătura cu el. Pe 24 noiembrie, un ofițer secret, de existența căruia KGB nu știa, ușor deghizat, a reușit să sune la apartamentul spionului de la o cabină telefonică, însă i-a răspuns altcineva. Ofițerul a închis.

În seara zilei de 7 decembrie, la următoarea întâlnire programată, întregul viitor al operațiunii i-a fost încredințat lui Bill Plunkert. După un stagiul ca aviator în marină, Plunkert se angajase la CIA, unde fusese pregătit ca ofițer de operațiuni clandestine. Avea treizeci și ceva de ani, 1,90 m înălțime și venise în vară la stația de la Moscova fiind însărcinat să gestioneze relația cu spionul. A cercetat cu atenție dosarele, a studiat hărțile și fotografiile, a citit telegramele și a discutat cu ofițerii de contact. Avea

senzația că îl cunoaște pe tip, deși nu se întâlnise niciodată cu el față în față. Avea misiunea să scape de KGB și să îl contacteze.

Cu câteva zile înainte, folosind liniile telefonice locale despre care știau că sunt ascultate de KGB, câțiva diplomați americani au organizat o petrecere într-un apartament pentru seara de marți. În seara respectivă, la ora cinei, patru persoane s-au urcat într-o mașină aflată în parcare a Ambasadei SUA, sub urmărirea permanentă a unor milițieni în uniformă plasați în afara ambasadei și care raportau KGB. Una dintre cele patru persoane avea un tort mare. Când mașina a pornit de la ambasadă, o femeie aflată pe locul din spatele șoferului ținea tortul în poală.

Mașina era condusă de șeful stației CIA. Plunkert se afla lângă acesta, în față. În spate se aflau soțiile celor doi. Mai devreme, cei patru repetaseră ce aveau de făcut, cu ajutorul unor scaune din stația de la Moscova. Acum urma să înceapă adevăratul spectacol.¹

Spionajul este arta iluziei. În seara aceea, iluzionistul era Plunkert. Pe sub hainele de stradă, acesta purta un rând de haine caracteristice unui bătrân rus. Tortul era fals: partea de sus semăna cu cea a unui tort, însă înăuntru se ascundea un aparat creat de experții tehnici ai CIA. Plunkert spera să poată să scape de filajul KGB cu ajutorul dispozitivului respectiv.

Dispozitivul de numea „Jack-in-the-Box” (Omulețul-pe-Arcuri), cunoscut tuturor sub prescurtarea „JIB”. De-a lungul anilor, CIA observase că echipele de filaj ale KGB îi urmăreau aproape întotdeauna mașinile. Rar mergeau în paralel cu acestea. Astfel, mașina CIA ar fi putut să se strecoare după una-două curbe, ieșind astfel pentru o clipă din aria vizuală a KGB. În respectivul scurt interval de timp, ofițerul CIA ar fi putut să sară din mașină și să dispară. Totodată, Omulețul-pe-Arcuri ar fi sărit din cutie, conturul acestuia semănând cu cel al capului și torsului ofițerului care tocmai coborâse din mașină.

Ca să creeze Omulețul, CIA trimisese doi ingineri tineri de la Biroul tehnic la un sex shop dintr-o zonă sărăcăcioasă a Washington, D.C., să cumpere trei păpuși gonflabile în mărime naturală. Însă păpușile nu puteau fi umflate și dezumflate

repede. Se spărgeau. Tinerii ingineri au mers din nou la magazinul respectiv pentru a testa și alte manechine, dar mereu apăreau probleme. Apoi, CIA și-a dat seama că, având în vedere distanța de la care urmăreau cei de la KGB mașinile la Moscova, nu era nevoie să pună o păpușă tridimensională pe locul din față, fiind suficient un decupaj bidimensional. Iluzia triumfase și așa se născuse Omulețul-pe-Arcuri.²

Un astfel de dispozitiv nu mai fusese folosit la Moscova, însă oamenii de la CIA deveneau tot mai disperați pe măsură ce treceau săptămâni și nu reușea să dea de agent. De la sediul central a fost trimis un specialist în deghizări ca să îi ajute pe cei de la stația din Moscova să execute dispozitivul și ca să îi aducă lui Plunkert niște haine „sterile”, care nu mai fuseseră purtate, pentru a nu exista nici un miros care să poată fi depistat de câinii KGB și nici un fel de aparate de detecție sau de ascultare care ar fi putut fi ascunse în acestea.

În timp ce mașina înainta pe străzile Moscovei, Plunkert s-a dezbrăcat de hainele de stradă americane și le-a pus într-o sacoșă mică, de tipul celor pe care le aveau majoritatea rușilor. Purta o mască, care îi acoperea toată fața, și ochelari de vedere, fiind deghizat acum în bătrân rus. KGB îi urmărea de la distanță. Era ora 7 seara și se întunecase de-a binelea.

Mașina a făcut la un moment dat o curbă strânsă, ieșind din raza vizuală a urmăritorilor. Șeful biroului a încetinit cu frâna de mână, evitând aprinderea stopurilor. Plunkert a deschis ușa din dreapta și a sărit afară din mașină. În același timp, soția șefului stației a luat tortul și l-a pus pe locul din față unde stătuse Plunkert. Soția lui Plunkert s-a aplecat și a tras o manetă.

Partea de deasupra tortului s-a deschis cu un țcănit scurt și dinăuntru au apărut capul și torsul momâii. Mașina a accelerat.

Afară, Plunkert a făcut patru pași pe trotuar. Când l-a făcut pe al cincilea, a apărut de după colț mașina KGB.

Farurile acesteia au luminat un bătrân rus aflat pe trotuar, apoi mașina și-a continuat în viteză urmărirea. Părea că în mașina CIA se aflau în continuare patru persoane. Cu ajutorul

unui mâner mic, șeful stației îi mișca, în față și în spate, capul Omulețului-pe-Arcuri ca și cum ar fi purtat o discuție cu acesta.

Înșelăciunea funcționase.

Plunkert a simțit o ușurare de moment, însă următoarele câteva ore aveau să fie și mai solicitante. Agentul era extraordinar de prețios, nu numai pentru stația de la Moscova, ci pentru întregul CIA și pentru Statele Unite. Plunkert ducea pe umeri o greutate uriașă. O singură greșeală și întreaga operațiune ar fi fost compromisă pentru totdeauna. Spionul ar fi urmat să fie executat pentru trădare.

Nimeni din CIA nu știa de ce dispăruse spionul. Îl bănuiau de ceva? Nu era ofițer profesionist al serviciilor de informații; era inginer. Făcuse vreo greșeală din neglijență? Fusese oare arestat, interog și i se descoperise trădarea?

Singur, Plunkert mergea pe jos pe străzile Moscovei – o scenă rece de gheață lucioasă și umbre de culoarea cernelii. Se gândea că era cadrul ideal pentru o operațiune de spionaj. Plunkert era catolic practicant și se ruga: spunea mici rugăciuni scurte. De fiecare dată când expira pe sub mască, i se abureau ochelarii. S-a oprit după puțin timp, și-a scos masca, rămânând puțin mai expus. A luat câteva troleibuze și autobuze pe un traseu circular până la punctul de întâlnire. S-a uitat în jur după un eventual filaj al KGB, dar nu a observat nimic.

Trebuia să îl găsească pe spion. Nu putea să dea greș.

IEȘIREA DIN JUNGLA DE OGLINZI

În primii ani ai Războiului Rece dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică, Agenția Centrală de Informații (CIA) se confrunta cu un secret neplăcut despre ea însăși. Agenția nu reușise să aibă un avanpost real de spionaj pe străzile Moscovei. Agenția nu recruta agenți din Moscova, pentru că acest lucru era prea periculos – „extrem de periculos”, după spusele unui ofițer – pentru orice cetățean sovietic sau pentru orice persoană oficială pe care ar fi putut să o coopteze. Există riscul ca procedura de recrutare în sine, încă din prima clipă în care ar fi fost identificat și abordat un potențial spion, să fie descoperită de KGB și, dacă ar fi fost prins că spionează, agentul ar fi fost condamnat la moarte. Câțiva agenți care fie se oferiseră voluntari, fie fuseseră recrutați de CIA din afara Uniunii Sovietice, furnizau informații în condiții de siguranță după ce se întorceau acasă. Dar, în general, CIA nu coopta agenți de spionaj într-o zonă plină de pericole ascunse la tot pasul.

Aceasta este povestea unei operațiuni de spionaj care a schimbat mersul lucrurilor. Eroul poveștii este un inginer de la un laborator de proiectare strict secret, specializat în radare aeriene, care lucra în cadrul unei unități militare sovietice. Mănat de furie și de dorința de răzbunare, acesta a transmis Statelor Unite pagini întregi de documente secrete, deși nu fusese niciodată în America și știa puține lucruri despre aceasta. În șase ani, acesta s-a întâlnit cu ofițerii CIA de douăzeci și una de ori pe străzile Moscovei, un furnicar de agenți de filaj ai KGB, și nu a fost niciodată descoperit. Acest inginer a fost unul dintre cei mai eficienți agenți ai CIA din perioada Războiului Rece, furnizându-le Statelor Unite mai multe informații secrete decât oricare alt spion.

Operațiunea aceasta a marcat maturizarea CIA, momentul în care agenția a reușit un lucru considerat mult timp nerealizabil: să se întâlnească în persoană cu un spion, chiar sub nasul KGB.

Apoi, operațiunea a fost compromisă, însă nu de KGB, ci în urma unei trădări din interior.

Pentru a înțelege semnificația operațiunii, trebuie să analizăm eforturile îndelungate și dificile ale CIA de a se infiltra în Uniunea Sovietică.

CIA s-a născut în urma dezastrului de la Pearl Harbor. În ciuda semnalelor de avertizare, Japonia a reușit să deruleze un atac-surpriză, desăvârșit și copleșitor, la 7 decembrie 1941, atac care a dus la moartea a peste 2 400 de americani, la scufundarea sau la avarierea a 21 de nave ale Flotei SUA din Pacific și a împins Statele Unite spre război. Serviciile de informații au fost împărțite între diverse agenții, însă nici una dintre acestea nu pune informațiile cap la cap; o investigație efectuată de congres a ajuns la concluzia că procedura „era de vină”. Înființarea CIA, în 1947, a reflectat mai clar decât orice altceva hotărârea Congresului și a președintelui Truman de a nu permite să se mai întâmple vreodată un nou Pearl Harbor. Truman dorea ca CIA să furnizeze analize de înaltă calitate și obiective.¹ Avea să fie prima agenție de informații la nivel central, formată din civili, din istoria Americii.²

Însă planurile inițiale ale CIA urmau să se schimbe în curând, în principal din cauza amenințării sovietice tot mai mari, care a inclus blocada Berlinului, creșterea dominației lui Stalin asupra Europei de Est și obținerea de către sovietici a bombei atomice. CIA și-a extins repede activitatea dincolo de simpla analiză a informațiilor, ocupându-se de spionaj și de acțiuni sub acoperire. Urmând o politică de îngrădire, care a fost mai întâi subliniată de George Kennan în lunga sa telegramă de la Moscova din 1946 și care a fost apoi extinsă în mod considerabil, Statele Unite au încercat să contracareze încercările sovietice de a se infiltra și de a submina guvernele din întreaga lume. Războiul Rece a debutat ca o rivalitate având drept subiect o Europă distrusă de război,

dar s-a extins mult, transformându-se într-o întrecere de ideologii, politică, cultură, economie, geografie și putere militară. CIA a jucat un rol important. Lupta împotriva comunismului nu a escaladat într-o luptă deschisă între cele două superputeri; s-a purtat în zona gri dintre război și pace. S-a desfășurat, după cum spunea secretarul de stat Dean Rusk, „pe aleile dosnice ale lumii”.³

Exista, însă, o alee dosnică, pe care era prea periculos să se intre: însăși Uniunea Sovietică. Stalin era convins că victoria din al Doilea Război Mondial împotriva naziștilor demonstrase stabilitatea statului sovietic. După război, acesta a extins în mod hotărât și conștient sistemul brutal și închis pe care îl perfecționase în anii 1930, creând astfel o continuă tensiune în rândul societății, o luptă constantă împotriva „dușmanilor poporului”, a „spionilor”, a „scepticilor”, a „cosmopoliților” și a „degeneraților”. Era interzis să primești o carte din străinătate sau să ascuți posturi de radio străine. Era aproape imposibil pentru majoritatea oamenilor să călătorească în afara țării, iar contactele neautorizate cu străinii erau aspru pedepsite. Telefoanele erau ascultate, corespondența era citită, fiind încurajați informatorii. Poliția secretă era prezentă în toate fabricile și birourile. Era periculos pentru toată lumea să vorbească deschis, chiar și în cercurile de intimi.⁴

Era un mediu total neprielnic spionajului. În primii ani ai Războiului Rece, CIA nu și-a deschis o stație la Moscova și nu a avut ofițeri de contact pe străzile capitalei celui mai mare și mai secretos stat-partid din lume. Nu putea găsi și recruta agenți sovietici, după cum făcea în alte părți. Poliția secretă sovietică, care a primit denumirea de KGB (Komitet Gosudarstvennoi Bezopasnosti) era experimentată, bine pregătită, omnipotentă și nemiloasă. În anii 1950, KGB era deja o instituție puternică după trei decenii de experiență dobândită din epurările lui Stalin, din eliminarea elementelor care amenințau conducerea sovietică din timpul războiului și după aceea, precum și din furtul secretelor americanilor privind bomba atomică. Nu era nici măcar posibil ca un străin să deschidă o discuție cu cineva în Moscova fără să trezească suspiciuni.

CIA încă experimenta, fiind o organizație tânără, optimistă, naivă și hotărâtă să își facă treaba – o oglindă a caracterului american.⁵ În 1954, aviatorul James Doolittle avertiza asupra faptului că Statele Unite ar trebui să fie mai dure și mai necruțătoare. „Trebuie să creăm servicii eficiente de spionaj și de contraspionaj și trebuie să învățăm să îi subminăm, să îi sabotăm și să îi distrugem pe dușmani folosind metode mai istețe, mai sofisticate și mai eficiente decât cele folosite împotriva noastră“, spunea acesta într-un raport strict secret, adresat președintelui Eisenhower.⁶

CIA resimțea o tensiune intensă și constantă cu privire la informațiile secrete despre Uniunea Sovietică și sateliții acesteia. Politicienii de la Washington discutau înflăcărat despre un potențial război în Europa și erau nerăbdători să lanseze un avertisment cât mai curând. Aceștia aveau informații de la mai multe surse deschise, dar nu era același lucru ca obținerea de informații secrete cu adevărat din interior. „Presiunea de a obține rezultate provenea din multe surse: de la ordine repetate de a face «ceva» până la solicitări exasperate de a încerca «orice»“, își amintea Richard Helms, responsabil cu operațiunile secrete în anii 1950.⁷

În afara Uniunii Sovietice, CIA aduna conștiincios informații de la refugiați, persoane fugite din țară și emigranți. Peste tot în lume erau abordați diplomați, soldați și ofițeri de informații ruși. Din taberele de refugiați din Europa, unitatea de operațiuni secrete a CIA și-a recrutat o armată secretă. Astfel au fost pregătiți circa 5 000 de voluntari ca „efectiv postnuclear de gherilă“ menit să invadeze Uniunea Sovietică în urma unui atac atomic. În plus, Statele Unite plasau parașutiști izolați în interiorul blocului sovietic ca să spioneze sau ca să li se alăture grupărilor de rezistență. Cei mai mulți dintre aceștia au fost prinși și uciși. Șeful unității de operațiuni secrete, Frank G. Wisner, visa să pătrundă în blocul estic și să îl facă bucăți. Wisner spera ca, prin război psihologic și ajutor subteran – ascunzători de arme, aparate de radio, propagandă –, să reușească să convingă popoarele din Europa de Est să îi înlăture pe opresorii comuniști. Însă, aproape toate aceste tentative de a pătrunde în rândul inamicilor prin operațiuni secrete

au reșuat. Informațiile obținute erau insuficiente, iar Uniunea Sovietică rămânea de neclintit.⁸

Sursele CIA erau în continuare pe din afară și trăgeau cu ochiul înăuntru. „Singura modalitate de a ne îndeplini misiunea era să ne creăm surse interne: spioni care să stea lângă politicieni, să le asculte dezbaterile și să le citească corespondența”, își amintea Helms. Dar posibilitatea de a recruta și de a coordona la Moscova agenți care să poată să îi avertizeze cu privire la deciziile luate de liderii sovietici „era la fel de puțin probabilă precum amplasarea de spioni pe planeta Marte”, spunea Helms.⁹ O evaluare complexă a informațiilor CIA legate de blocul sovietic, finalizată în 1953, ajunsese la concluzii teribile. „Nu avem nici un fel de informații de încredere din interior cu privire la modul în care gândește Kremlinul”, scria în evaluare. În privința armatei, se adăuga: „Practic nu există nici un fel de informații de încredere cu privire la planurile și intențiile pe termen lung”. În evaluare exista și avertizarea: „În cazul unui atac-surpriză, nu putem să sperăm că vom obține vreun fel de informații detaliate cu privire la intențiile militare ale sovieticilor”.¹⁰ La începuturile existenței sale, CIA considera că „îi era imposibil să-și infiltreze agenți în statul polițienesc paranoic al lui Stalin”.¹¹

„În perioada respectivă”, spunea Helms, „am avut, într-adevăr, foarte puține informații despre Uniunea Sovietică.”¹²

În ciuda tuturor dificultăților întâmpinate, CIA a înregistrat două succese în anii 1950 și la începutul anilor 1960. Piotr Popov și Oleg Penkovski, ambii ofițeri ai serviciilor de informații militare sovietice, au început să spioneze pentru Statele Unite. Își oferiseră singuri serviciile, nu fuseseră racolați, și veniseră separat unul de altul, furnizând secrete CIA în cea mai mare parte în afara Moscovei, ambii demonstrând avantajele uriașe ale agenților secreți.

În ziua Anului Nou 1953, la Viena, un rus scund și îndesat i-a înmănat un plic unui diplomat american care tocmai intra în mașină în zona internațională. Pe vremea aceea, Viena se afla sub ocupație americană, britanică, franceză și sovietică, fiind un oraș

plin de spioni și înțesat de suspiciuni. În plic se afla o scrisoare datată 28 decembrie 1952, scrisă în rusă, în care se preciza: „Sunt ofițer sovietic. Doresc să mă întâlnesc cu un ofițer american ca să ofer anumite servicii.”

În scrisoare erau trecute locul și data întâlnirii. Asemenea oferte erau foarte frecvente la Viena, în acea perioadă; o mulțime de escroci încercau să facă bani din rapoarte false de informații secrete. Pentru CIA era greu să discearnă cine avea informații reale și cine false, dar, de data aceasta, scrisoarea părea adevărată. În următoarea sâmbătă seara, rusul aștepta la locul promis – stătea în umbra unei porți, singur, purtând pălărie și un palton voluminos. Era Piotr Popov, un maior în vârstă de douăzeci și nouă de ani din cadrul serviciului sovietic de informații militare, așa-numitul *Glavnoie Razvedivatelnoie Upravleniie* (GRU), un văr mai mic al KGB. Popov a devenit prima și, pe vremea aceea, cea mai prețioasă sursă militară secretă a CIA cu privire la structurile din interiorul armatei sovietice și a serviciilor de securitate. Acesta s-a întâlnit cu ofițeri de legătură ai CIA de 66 de ori la Viena, în perioada ianuarie 1953–august 1955. Ofițerul său de contact din cadrul CIA, George Kisevalter, era un tip masiv și ciufulit, care se născuse în Rusia, într-o familie cunoscută din Sankt-Petersburg, și care imigrase în Statele Unite pe când era copil. În timp, Popov avea să îi spună lui Kisevalter că era fiu de țărani, crescuse pe podeaua murdară a unei cocioabe și că nu avusese o pereche normală de pantofi de piele până la vârsta de treisprezece ani. Ura acestuia provenea din ceea ce făcuse Stalin ca să distrugă țărănimea rusă, prin colectivizare forțată și foamete. Spiona împins de dorința de a răzbuna nedreptatea care le fusese făcută părinților săi și sătucului său din apropierea fluviului Volga. În casa secretă a CIA de la Viena, Kisevalter avea câteva reviste împrăștiate, precum *Life* și *Look*, însă Popov era fascinat numai de una dintre ele: *American Farm Journal* (*Jurnalul fermei americane*).¹³

CIA l-a ajutat pe Popov să contrafacă o cheie cu ajutorul căreia acesta a reușit să deschidă anumite sertare secrete de la *reziden-tura* (stația) GRU din Viena. Popov i-a deconspirat pe toți ofițerii sovietici ai serviciilor de informații aflați la Viena, a furnizat o

gamă largă de informații despre unitățile Pactului de la Varșovia și i-a dat lui Kisevalter adevărate nestemate, precum manualul din 1954 al serviciului sovietic militar cu privire la utilizarea armelor atomice.¹⁴ Când Popov a fost mutat la Moscova, în 1955, cei de la sediul central al CIA au trimis acolo un ofițer sub acoperire ca să găsească locuri ascunse unde să poată avea loc schimbul de mesaje cu Popov. Însă omul CIA nu și-a făcut treaba cum trebuie, a fost prins în cursă de KGB și ulterior a fost concediat.¹⁵ Prima încercare a CIA de a-și stabili un avanpost la Moscova eșuase lamentabil.

În 1956, a fost transferat în Germania de Est și a reînceput să spioneze pentru CIA, călătorind în Berlinul de Vest pentru întâlniri cu Kisevalter într-o casă considerată sigură. S-a dovedit din nou a fi un agent eficient. Printre informațiile furnizate de el s-a numărat și un discurs grăitor din martie 1957 adresat de ministrul sovietic al apărării, mareșalul Gheorghi Jukov, trupelor din Germania cu privire la utilizarea armelor nucleare în război. În 1958, Popov a fost chemat brusc la Moscova, unde a fost interogată fiindu-i descoperită trădarea. Cu toate acestea, KGB a ținut secret acest fapt și l-a folosit pe Popov pentru a transmite CIA informații false. Pe 18 septembrie 1959, Popov a strecurat ofițerului CIA un mesaj scris cu creionul pe opt fâșii de hârtie, pe care l-a introdus într-un cilindru de mărimea unei țigări. Mesajul relata CIA cele întâmplate într-un ultim act de curaj din partea spionului condamnat. Mesajul a fost transmis de urgență la sediul central, unde Kisevalter a citit textul chirilic scris cu creionul pe bucățile minuscule de hârtie și a izbucnit în hohote de plâns. Popov a fost judecat în ianuarie 1960 și a ajuns în iunie în fața unui pluton de execuție.

A doua încercare reușită a început doar două luni mai târziu la Moscova, pe 12 august, în jurul orei 11 seara.

Doi studenți americani, Eldon Cox și Henry Cobb, se plimbau pe caldarâmul din Piața Roșie, încă ud după o ploaie ușoară, pe drumul de întoarcere la hotel, după ce vizionaseră un spectacol al Teatrului Balșoi, când un bărbat a venit din spatele lor și l-a tras pe Cobb de mânecă cerându-i un foc. Bărbatul era de